



Vrednotenje bibliografske storitve z vidika raziskovalne dejavnosti: pomen in vpliv vodenja bibliografije raziskovalcev za knjižničarje v slovenskih raziskovalnih knjižnicah

Evaluation of bibliographic services in the light of research activities: the importance and impact of keeping researchers' bibliographies at the Slovenian academic and research libraries

Maja Peteh, Primož Južnič

Oddano: 22. 1. 2019 – Sprejeto: 5. 3. 2019

1.01 Izvirni znanstveni članek

1.01 *Original scientific article*

UDK 025.3:001.891:026/027.7

Izvleček

Namen: Svetovanje uporabnikom pridobiva vedno večji pomen v celotnem obsegu knjižničnih storitev. Svetovanje raziskovalcem od knjižničarja zahteva poglobljena bibliometrijska znanja, predvsem v visokošolskih in specialnih knjižnicah. Knjižničar bibliograf v slovenskem prostoru vnaša bibliografske zapise v sistem COBISS in ima s tem vpogled v objave raziskovalcev svoje institucije. V prvem delu prispevka so raziskana znanja, ki jih knjižničarji bibliografi pridobijo z vodenjem bibliografij raziskovalcev, in njihov vpliv na vzajemni odnos bibliotekar – raziskovalec. Drugi del raziskave obravnava vprašanje, koliko časa potrebujejo za katalogizacijo posameznih bibliografskih enot.

Metodologija/pristop: Rezultati raziskave so kombinacija uporabe metode spletnega vprašalnika za visokošolske in specialne knjižničarje o njihovem delu (n = 113) in za beležk 10 knjižničarjev bibliografov o času, potrebnem za izdelavo bibliografskega zapisa za potrebe bibliografij (n = 401 zapis).

Rezultati: Za večino knjižničarjev bibliografov vodenje bibliografij ni primarna delovna obveznost. Za kakovostno opravljanje tega dela so nujna različna znanja in raznovrstni načini pridobivanja dodatnih informacij in mnenj, ki jih knjižničarji bibliografi dobijo v pravilnikih in pri kolegih. Zaradi narave bibliografskega dela spoznavajo razisko-

valna področja ustanove in raziskovalcev z druge perspektive in razvijajo osebni stik z raziskovalci. V prispevku je prikazan povprečen čas izdelave bibliografskega zapisa glede na vrsto gradiva.

Omejitve raziskave: Zaradi posebnosti slovenskega knjižničnega sistema, ki povezuje vzajemni katalog in informacijski sistem o raziskovalni dejavnosti (SICRIS), so rezultati uporabni le v slovenskem kontekstu. Analiza vrednotenja bibliografske storitve je nakazala, da bi bilo treba opraviti še intervjuje s knjižničarji bibliografi in raziskovalci, ki bi lahko pomembno dopolnili rezultate raziskave.

Izvirnost/uporabnost raziskave: Knjižničarji bibliografi s svojim delom pridobijo vpogled v objave raziskovalcev institucije. Raziskava poudarja pomen spoznanj (predvsem vpogled v produkcijo raziskovalcev), ki jih knjižničar bibliograf pridobi z vodenjem bibliografij in jih lahko kakovostno uporabi pri svetovanju raziskovalcem na drugih področjih. Raziskava kaže na potrebo po zavestnem sodelovanju knjižničarjev bibliografov in raziskovalcev. Knjižničar bibliograf je zakladnica informacij za raziskovalce lastne ustanove in področja delovanja ustanove. Morebitna zunanja izvedba te storitve (t. i. outsourcing) bi pomenila manj kakovostno knjižnično informacijsko storitev.

Ključne besede: *visokošolske knjižnice, specialne knjižnice, bibliografske storitve, katalogizacija, bibliografije raziskovalcev, bibliografi*

Abstract

Purpose: Library and information service is gaining increasing importance. For librarians in research libraries, i. e. special and academic libraries, advising researchers requires in-depth knowledge of bibliometrics. In Slovenia, the librarians-bibliographers contribute bibliographic data into libraries' union catalogue COBIB.SI that is interconnected with Slovenian Current Research Information System (SICRIS). Thus, they have a direct insight into researchers' or institutions' bibliographies. The paper analyses the expertise acquired by librarians-bibliographers during this process and its influence on the relationship between the librarians and researchers. In the second part of the study, the question of the amount of time needed to create an individual bibliographic record is discussed.

Methodology/approach: The results of the research are a combination of an online questionnaire for research librarians about their work (n = 113) and the notes of 10 librarians-bibliographers about the time needed to categorise a bibliographic record (n = 401 record) into the COBISS.SI system.

Results: For most librarians-bibliographers, producing bibliographies is not primary work obligation. Acquiring information and knowledge for a quality job performance is diverse. The nature of the work provides them a unique insight into the research fields of the institute and gives them opportunities to develop personal contacts with researchers. The paper also presents analysis of the average time needed for categorising a bibliographic record according to the type of material.

Limitations of the research: Due to the special features of the Slovenian library system, i. e. the union catalogue and its interconnection to SICRIS, the results are suitable for use only in the Slovenian context. The analysis of the evaluation of the bibliographic service itself indicated that interviews with librarians and researchers should also be conducted, which could significantly complement the results of the research.

Originality/practical implications of the research: Through their work, the librarians-bibliographers gain insight into the publication process of the institution and scientific field. The research highlights the importance of the acquired insights and raising the awareness of the need for collaboration between librarians and researchers. The librarians-bibliographers are a treasure trove of information for researchers of their own institution and its fields. Any outsourcing of this service would mean a lower quality of library and information service.

Keywords: *research libraries, bibliographic services, cataloguing, researchers' bibliographies, bibliographers*

1 Uvod

Danes se veliko govori o izzivih, ki so pred t. i. »research libraries«. Izraz iz angleščine v slovenščino včasih pomensko nepravilno prevajamo kot »knjižnice, katerih dejavnost je raziskovanje«. V bistvu govorimo o raziskovalnih knjižnicah, ki delujejo kot podpora znanstvenoraziskovalnemu delu. Pod tem pojmom razumemo visokošolske in specialne knjižnice, ki delujejo v ustanovah, ki v celoti ali deloma opravljajo znanstvenoraziskovalno dejavnost.

Izzivi so različni, a dejstvo je, da morajo visokošolski in specialni knjižničarji prevzemati nove naloge in tako pridobivati nova znanja in kompetence, zaradi katerih ne bodo več le knjižničarji, delavci, ki skrbijo za podporo raziskovalnemu delu, ampak raziskovalcu enakovredni sodelavci. Poznavanje raziskovalnega dela je tudi izjemno pomembno pri podpori izobraževalnemu procesu v univerzitetnem okolju (Hoffman, Beatty, Feng in Lee, 2017), saj brez ustreznih znanj ne morejo enakovredno sodelovati z raziskovalci. Raziskave kažejo, da bi se visokošolski knjižničarji morali bolj zavedati pričakovanj svojih uporabnikov – še posebej na raziskovalnem področju – in razviti strokovna znanja, ki bi jim pomagala ne samo pri poučevanju (npr. informacijskem opismenjevanju), temveč tudi pri sodelovanju v raziskovalnem procesu (Gabbay in Shoham, 2017), v katerem bi sodelovali kot raziskovalcu enakovreden in nenadomestljiv sodelavec.

Razvoj novih medijev je močno spremenil pomen knjižničnega kataloga v raziskovalnih knjižnicah, ki mora dandanes popisati tudi licenčne elektronske zbirke, elektronske knjige in elektronske revije. Knjižničarji so vpeti tudi v gradnjo lastnih digitalnih zbirk v obliki digitalnih repozitorijev (Eustis, 2016). V slovenskem

prostoru se tako knjižničarji ukvarjajo z gradnjo elektronskih zbirk zaključnih visokošolskih del v repozitorijih in z odlaganjem drugih del v repozitorije. Vzpredno s slednjim pa se ukvarjajo tudi z informiranjem raziskovalcev z zahtevami Evropske komisije pri sofinanciranju projektov in odlaganjem ustrezne različice recenziranih objav iz projektov v institucionalne kompatibilne digitalne repozitorije OpenAIRE. Tudi Pravilnik o postopkih (so)financiranja in ocenjevanja ter spremljanju izvajanja raziskovalne dejavnosti (2016) govori o sledenju »načelom odprtega dostopa do znanstvenih informacij« in napoveduje podobne zahteve za raziskovalce, vpete v domače projekte, kot jih poznamo v Evropski komisiji. Vse to poudarja in izraža sicer že znano vlogo knjižničarja, ki naj bo tudi izobraževalec in svetovalec na področju odprtega dostopa in znanstvenega komuniciranja.

Razvoj knjižničnih storitev gre vse bolj v smer svetovanja uporabnikom – raziskovalcem glede objavljajanja rezultatov raziskovalnega dela. Za namen objavljajanja in s tem izpolnjevanja zahtev pokroviteljev raziskav po prostem dostopu do objav se tudi pri nas vzpostavljajo digitalni repozitoriji, s čimer je zainteresirani javnosti doma in po svetu omogočen dostop do intelektualne produkcije slovenskih raziskovalcev. V okviru slovenskega Nacionalnega portala odprte znanosti so vzpostavljeni repozitoriji vseh slovenskih univerz (DKUM – Digitalna knjižnica Univerze v Mariboru, RUL – Repozitorij Univerze v Ljubljani, RUP – Repozitorij Univerze na Primorskem, RUNG – Repozitorij Univerze v Novi Gorici), repozitorij raziskovalnih organizacij (DiRROS – Digitalni repozitorij raziskovalnih organizacij Slovenije) in samostojnih visokošolskih in višješolskih izobraževalnih organizacij (ReVIS – Repozitorij samostojnih visokošolskih in višješolskih izobraževalnih organizacij). Repozitoriji so kompatibilni z navodili portala OpenAIRE in vključeni v različne spletne imenike, agregatorje ter iskalnike (npr. OpenDOAR, ROAR, BASE). Tako izpolnjujejo zahtevo pokrovitelja, Evropske komisije, ki le preko portala OpenAIRE kompatibilnih repozitorijev preverja izpolnjevanje določil iz pogodbe o sofinanciranju. Kar je z vidika tega prispevka še pomembnejše, so povezave z vzajemnim katalogom COBISS.SI in sistemom SICRIS, knjižničarji pa so sprejeli nov izziv urednikovanja vnosov v digitalnih repozitorijih. Svoja »tradicionalna« znanja in usposobljenost za organizacijo informacij oziroma, bolje povedano, znanja v klasičnem okolju knjižničnega gradiva lahko uspešno uporabijo za organizacijo, obdelavo in omogočanje dostopa do raziskovalnih objav in podatkov (Ojsteršek idr., 2014).

Bibliometrijska znanja so danes izjemno pomemben del znanj in usposobljenosti, ki bi jih morali imeti visokošolski knjižničarji (Åström in Hansson, 2013). O bibliografski storitvi, ki jo izvajajo knjižničarji, izdelavi bibliografije raziskovalcev, lahko govorimo samo v slovenskem kontekstu. Nekatere posebnosti slovenske zakonodaje so unikum in neprimerljive s prakso v tujini. Vendar moramo tudi to delo razumeti v širšem kontekstu. V Sloveniji so bibliografije raziskovalcev

osnova za vrednotenje raziskovalnega dela in s tem osnova za izdelavo različnih bibliometrijskih kazalnikov.

Zakon o knjižničarstvu (2001) v 4. členu govori o delovanju nacionalnega vzajemnega bibliografskega sistema, ki ga primarno razvijata nacionalna knjižnica (NUK) in knjižnični informacijski servis (IZUM), ki je zadolžen za delovanje servisa za izmenjavo podatkov, aktivno pa ga gradijo knjižnice oziroma knjižničarji katalogizatorji. V sistemu morajo sodelovati splošne knjižnice (16. člen), visokošolske knjižnice (30. člen) in šolske knjižnice (39c. člen), lahko pa tudi druge (npr. specialne) knjižnice in knjižnice znotraj skupnega slovenskega kulturnega prostora s sedežem zunaj Slovenije (41. člen). Osnova za sodelovanje v sistemu so povezanost knjižnic, enotna obdelava gradiva in ustrezna usposobljenost strokovnih delavcev (40. člen).

Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije (ARRS) opravlja z zakonom določene naloge, vezane na izbiro programov in projektov, ki se financirajo iz državnega proračuna (Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti, 2002). V evalvacijskih postopkih raziskovalnih dosežkov raziskovalcev, projektov in raziskovalnih organizacij ARRS uporablja SICRIS (Informacijski sistem raziskovalne dejavnosti v Republiki Sloveniji) (Pravilnik ..., 2016). SICRIS vključuje podatkovne zbirke o »raziskovalnih organizacijah, raziskovalnih skupinah, raziskovalcih, raziskovalnih programih in projektih ter kvantitativne vidike raziskovalne dejavnosti« in je »podatkovno povezan s sistemom COBISS.SI«, ki »med drugim vsebuje tudi centraliziran in standardiziran sistem bibliografij slovenskih raziskovalcev« (5. člen). Oboje se povezuje še s podatki o citiranosti objav slovenskih raziskovalcev iz mednarodnih zbirk WoS in Scopus.

Knjižnice raziskovalnih organizacij (običajno visokošolske in specialne) so zadolžene za vnos in dopolnjevanje bibliografskih zapisov, ki so predmet bibliografij raziskovalcev in se vedno črpajo iz sistema COBISS.SI. Bibliografije raziskovalcev so postale del sistema leta 1994, leta 1997 pa je takšno sodelovanje v sistemu postalo obvezno za raziskovalne organizacije (Južnič, 2015).

Žaucer (2007) je s svojim prispevkom dvignil veliko prahu zaradi razmišljanja o času, ki ga knjižničar porabi za urejanje kataloga. Močno se strinjamo, da so spremembe delovnih procesov, knjižničarjevo prilagajanje novi programski opremi, vseživljenjsko pridobivanje novih znanj in veščin stalnica sodobnega knjižničarja, ki pa je (žal) vpet tudi v stalno (iz)rabo termina racionalizacija. Zakonska obveza sodelovanja v vzajemnem katalogu in njegova povezanost s sistemom za spremljanje raziskovalne dejavnosti nas usmerja k celostnemu pogledu na katalogizacijo gradiv in vodenja bibliografij v visokošolskih in raziskovalnih knjižnicah.

V Sloveniji je leta 2017 delovalo 853 knjižnic vseh vrst, od tega 88 visokošolskih in 94 specialnih knjižnic (BibSiST online, 2018). V visokošolskih in specialnih knjižnicah je bilo skupaj zaposlenih 554 delavcev za strokovna dela (BibSiST online, 2018). Mediana zaposlenih v visokošolskih knjižnicah sta dva zaposlena, v specialnih pa eden. Vse visokošolske knjižnice so vključene v sistem vzajemne katalogizacije, specialnih pa je bilo 131 (Knjižnice v sistemu COBISS.SI, 2018). Vemo, da so specialne knjižnice v osemdesetih letih prejšnjega stoletja sestavljale pomemben del knjižnično-informacijskega sistema. Zaradi sprememb družbenopolitičnega sistema in gospodarskih sprememb, ki so jim sledile, se je število specialnih knjižnic bistveno zmanjšalo. Izginile so nekatere izjemno organizirane knjižnice v gospodarstvu. Kljub vsemu danes še deluje nekaj odličnih specialnih knjižnic, saj se del gospodarstva še zaveda njihovega pomena na področju podpore raziskovalno-razvojni dejavnosti. Žal jih letna poročila odda le 72 %, kar kaže na nepopolnost statističnih podatkov.

Do konca leta 2017 so knjižnice v COBIB.SI skupaj prispevale 4.406.846 zapisov, od tega je bil delež zapisov, ki so ga prispevale visokošolske knjižnice, 42 %, delež zapisov, ki so ga prispevale specialne knjižnice, pa 21 %. V letu 2017 je bilo od vseh novih zapisov 42 % zapisov narejenih (tudi) za potrebe bibliografij, kar pomeni, da ti zapisi vsebujejo podpolje, opremljeno s podatkom o tipologiji. 62 % vseh novih zapisov v letu 2017 so prispevale visokošolske knjižnice, 31 % specialne knjižnice, preostanek pa druge vrste knjižnic (Kazalci rasti, 2018).

Za obdelavo gradiva potrebuje strokovni delavec ustrezna dovoljenja za delo v sistemu COBISS.SI, glede na vrste gradiva:

- A – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo monografskih publikacij (knjig) ter za kreiranje zbirnih zapisov in zapisov za izvedena dela;
- B1 – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo sestavnih delov;
- SER – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo serijskih publikacij;
- B2 – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo kontinuiranih virov;
- C – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo neknjižnega gradiva;
- D – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo antikvarnega gradiva;
- AC – kreiranje in urejanje polnih normativnih zapisov za osebna imena ter prevzemanje zapisov iz baze podatkov LC/NAF.

Po podatkih je v slovenskih knjižnicah trenutno aktivnih 652 knjižničarjev katalogizatorjev (Dovoljenja za vzajemno katalogizacijo, 2018), vendar točnega podatka, koliko se jih ukvarja z vodenjem bibliografij, ni. V letu 2017 je 585 kreatorskih uporabniških imen prispevalo nove zapise, a nekateri knjižničarji katalogizatorji imajo več uporabniških imen, saj delujejo v več knjižnicah. V visokošolskih knjižnicah je bilo tako leta 2017 223 knjižničarjev katalogizatorjev (oziroma dobrih

50 % vseh visokošolskih knjižničarjev), v specialnih pa 125 (oziroma okoli 70 % vseh specialnih knjižničarjev).

Izdelava zapisa v sistemu COBISS terja čas, vendar ni resnejših študij, ki bi opredelile količino tega časa. Če je bibliografski zapis tudi predmet bibliografije raziskovalcev, izdelava zapisa z vidika katalogizacije zahteva še več znanja, usposobljenosti in časa.

Za pridobitev ustreznega dovoljenja za katalogizacijo mora kandidat izkazati zadostno poznavanje katalogizacijskih pravil in poznavanje programske opreme COBISS3/Katalogizacija. Knjižničar katalogizator se mora v konceptu vzajemne obdelave zavedati zahteve po visoki standardizaciji, kjer ni prostora za pomanjkljivo razumevanje osnov katalogizacije (Dimec, 1994). Zaradi navedenih posebnosti dela knjižničarja katalogizatorja, ki se ukvarja (tudi) z vodenjem bibliografij raziskovalcem, imenujemo knjižničar bibliograf. Pri svojem delu se srečuje s skoraj vsemi vrstami gradiva (knjigami, članki, neknjižnim gradivom; izjema je seveda antikvarno gradivo), nemalokrat mora kreirati tudi zapise za serijske publikacije in urejati normativne zapise za avtorje. Za ustrezno razvrščanje del v osebnih bibliografijah mora odlično poznati in spremljati pravilnike ARRS-a, poznati interpretacijo tipologij ARRS-a in delo OSIC-ev, ki preverjajo ustreznost zapisov določenih tipologij. Knjižničar bibliograf mora dobro poznati vsebino dokumentov, ki so povezani z bibliografskimi merili znanstvene in strokovne uspešnosti, tipologijo dokumentov za vodenje bibliografij raziskovalcev, metodologijo ocenjevanja prijav za razpise, navodila za katalogizacijo bibliografskih enot in nasploh z vsebino, ki se nanaša na znanstvenoraziskovalno področje. Njegovo delo je tesno povezano s sodelovanjem z raziskovalci, avtorji del, in je v marsičem podpora njihovem raziskovalnem delu.

Pri svojem delu se mora knjižničar bibliograf zavedati, da z vnosom zapisov v sistem COBISS ni le zabeležil dela v bibliografijo raziskovalca, temveč:

- gradi bibliografijo lastne ustanove;
- sodeluje pri gradnji vzajemnega kataloga;
- sodeluje pri gradnji nacionalne bibliografije in
- da so zapisi predmet izmenjav podatkov med sistemom COBISS.SI in vzpostavljenim Nacionalnim portalom odprte znanosti in drugimi zbirkami.

Kakovost bibliografske storitve je rezultat usposobljenosti knjižničarja bibliografa, njegovih delovnih obveznosti in načina sodelovanja z raziskovalci. V javnosti se vsake toliko časa tudi pojavijo ideje o združevanju storitev knjižnic, v visokošolskih knjižnicah predvsem na področju združevanja obdelave gradiva in vodenja bibliografij. Z raziskavo smo želeli pridobiti vpogled v delo knjižničarjev bibliografov in ugotoviti, kakšen vpliv ima vodenje bibliografij raziskovalcev na

vpogled v stroko organizacije in ali ta znanja lahko pripomorejo k umestitvi knjižničarja na mesto za kompetentnega sodelavca v raziskovanem procesu. Tako smo si zastavili raziskovalna vprašanja:

- Kakšne so delovne naloge knjižničarjev bibliografov oziroma knjižničarjev, ki vodijo bibliografije raziskovalcev?
- Kje knjižničarji bibliografi pridobivajo informacije za reševanje strokovnih dilem, specifičnih za področja vodenja bibliografij raziskovalcev?
- Koliko časa potrebujejo za vnos kvalitetnega bibliografskega zapisa za potrebe bibliografije raziskovalcev v sistemu COBISS?
- Ali knjižničarji bibliografi sodelujejo z raziskovalci in kako?
- Kako vodenje bibliografij vpliva na knjižničarje?
- Kaj vpliva na kakovost dela knjižničarjev bibliografov?

2 Metodologija

Rezultati raziskave predstavljajo kombinacijo dveh raziskovalnih metod, spletnega vprašalnika in meritve časa, nujnih za vnose bibliografskih zapisov.

S spletnim vprašalnikom smo skušali pridobiti odgovore na vprašanja:

- kakšne so delovne obremenitve knjižničarjev bibliografov;
- kaj vpliva na kakovost in čas dela knjižničarjev bibliografov;
- kje knjižničarji bibliografi najpogosteje iščejo pomoč pri razreševanju strokovnih vprašanj;
- kakšen stik imajo z raziskovalci oziroma avtorji različnih prispevkov.

Po izvedbi pilotnega spletnega vprašalnika v letu 2016 smo predelan spletni vprašalnik distribuiral strokovni javnosti v času od 18. januarja do 21. februarja 2017. Vprašalnik je bil pripravljen z rodom 1ka, obvestilo pa je bilo poslano vsem na dostopnih obveščevalnih strokovnih listah (strokovna knjižničarska društva, sezname NUK-a, liste sekcij ZBDS) po elektronski pošti in po Facebookovih skupinah. Vprašalnik je vseboval 19 zaprtih vprašanj, od tega dve demografski vprašanji. Vprašalnik je odprlo 213 respondentov, od tega je bilo 113 vprašalnikov izpolnjenih v celoti ali vsaj (zadovoljivo) delno. Rezultati prikazujejo izkušnje in prakso 20 % vseh zaposlenih strokovnih delavcev v visokošolskih in specialnih knjižnicah.

Za potrebe merjenja časa katalogizacije smo pripravili zbirnik in ga po analizi pilotnih rezultatov dopolnjenega posredovali več kot 50 knjižničarjem bibliografom, ki so predhodno izrazili interes za sodelovanje. Vprašalnik je vseboval 12 vprašanj zaprtega tipa za v raziskavi zajet vnos posameznega dela v sistem

COBISS.SI. Vprašanja so bila namenjena pridobivanju informacij o zahtevnosti, času in načinu izdelave zapisa:

- čas, potreben za kreiranje zapisa dela;
- beleženje motenj pri kreiranju zapisa;
- tipologija dela;
- maska vnosa zapisa;
- samoocena zahtevnosti vnosa zapisa;
- način začetka izdelave zapisa;
- podatek o jeziku in pisavi gradiva;
- podatek o izpolnjenih poljih vsebinske obdelave;
- podatek opremi vira z vidika vsebinske obdelave;
- podatek o številu povezanih normativnih zapisov vezanih na vnos zapisa.

Naštete podatke o izvedenih vnosih so knjižničarji bibliografi zbirali v času med 20. januarjem in 20. februarjem 2017. V vprašalniku so popisali vse zapise, ki so jih vnesli v 10 zaporednih delovnih dnevih. Pomembno se nam je zdelo, da knjižničarji bibliografi sami izberejo deset zaporednih delovnih dni, a v časovnem sklopu trajanja raziskave, saj vemo, da katalogizacija ne poteka vse dni v tednu in tudi knjižničarji niso vedno navzoči. Vprašalnik je vrnilo 10 knjižničarjev bibliografov, ki so skupaj kreirali 401 bibliografski vnos. Vsi sodelujoči so posredovali tudi informacijo o vrsti knjižnice, kjer so zaposleni, in v katerem letu so pridobili dovoljenje za vzajemno katalogizacijo.

V obeh primerih se zavedamo majhnosti zajetega vzorca, ki pa kljub vsemu omogoča vpogled v delo zaposlenih strokovnih delavcev v visokošolskih in specialnih knjižnicah in hkrati predstavlja prvi korak pri nadaljnjih korakih na področju vrednotenja bibliografskih storitev.

3 Knjižničarji bibliografi

Na razposlani vprašalnik je odgovorilo 113 oseb ali petina visokošolskih in specialnih knjižničarjev. 80 respondentov (ali 70 %) je označilo delovanje v knjižnicah, drugi tega podatka niso posredovali. Več kot polovico sodelujočih predstavljajo visokošolski knjižničarji (45 respondentov ali 56 %), specialni knjižničarji predstavljajo 34 % (27 respondentov), zaposleni v univerzitetnih knjižnicah (UKM, NUK ali CTK) in zaposleni v OSIC 10 % (8 respondentov). Večina sodelujočih v raziskavi (65 %) je žensk. 41 % sodelujočih je mlajših od 40 let, 30 % jih je označilo starost med 41 in 50 let, 25 % med 51 in 60 in 4 % nad 61 let. Žal niso vsi respondenti odgovorili na vsa vprašanja, zato v nadaljevanju pri posameznih vprašanjih podajamo drugačna števila respondentov.

Preglednica 1 prikazuje pridobljena dovoljenja za vzajemno katalogizacijo sodelujočih. Vsi respondenti (113¹ oziroma 100 %) imajo dovoljenje A za katalogizacijo monografskih publikacij, večina v kombinaciji z B1 (katalogizacija sestavnih delov), sledita dovoljenji C (neknjižno gradivo) in B2 (kontinuirani viri). Več kot polovica jih ima tudi dovoljenje SER in AC, le 10 % pa tudi D (antikvarno gradivo).

Preglednica 1: Pridobljena dovoljenja respondentov za delo v sistemu COBISS/Katalogizacija (n = 113).

Dovoljenje	Št. respondentov	Delež (%)
A – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo monografskih publikacij	113	100
B1 – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo sestavnih delov	95	84
SER – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo serijskih publikacij	60	53
B2 – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo kontinuiranih virov	78	69
C – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo neknjižnega gradiva	86	76
D – dovoljenje za vzajemno katalogizacijo antikvarnega gradiva	11	10
AC – kreiranje in urejanje normativnih zapisov za osebna imena ter prevzemanje zapisov iz zbirke LC/NAF	67	59

88 respondentov je posredovalo podatek o številu kreiranih zapisov v COBIB v zadnjih treh letih (vključno s prevzetimi zapisi iz tujih podatkovnih zbirk), ki so ga pridobili na spletni strani »Vpogled v evidenco veljavnih dovoljenj«:

- skupno število zapisov: 186.548;
- povprečje število zapisov na respondenta: 2119;
- mediana števila zapisov respondentov: 1000 (n = 88).

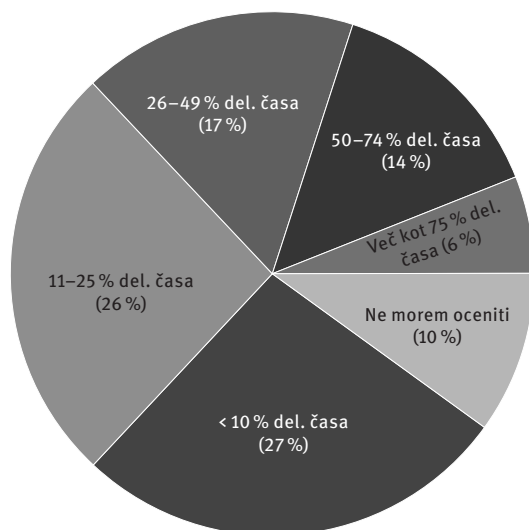
Vsi sodelujoči v drugem delu raziskave imajo osnovno dovoljenje za vzajemno katalogizacijo in povprečno 13 let katalogizacijskih izkušenj (tudi mediana je 13 let). 51 vprašanih (45 %) se je samoocenilo za izkušenega katalogizatorja. 45 (40 %) za srednje izkušenega in 11 (10 %) za manj izkušenega. Dodatno so bili 4 respondenti katalogizatorji začetniki (dovoljenje so pridobili pred manj kot enim letom), 2 pa se nista želela oceniti (n = 86).

3.1 Delovne obremenitve knjižničarjev bibliografov

Katalogizacija in bibliografije so za 30 % respondentov (26) primarna zadolžitev na delovnem mestu, drugih 70 % respondentov pa poleg katalogizacije opravlja še druge naloge v knjižnici (n = 86). Kot primarno zadolžitev razumemo, da delovne naloge, vezane na proces vodenja bibliografij raziskovalcev (vnos del v

¹ Podatek iz vprašalnikov je sicer 112, vendar je podrobnejši pregled vprašalnika razkril zagotovo nenamerno napako respondenta, ki ima dovoljenje SER, kar ni mogoče, če nima tudi dovoljenja A.

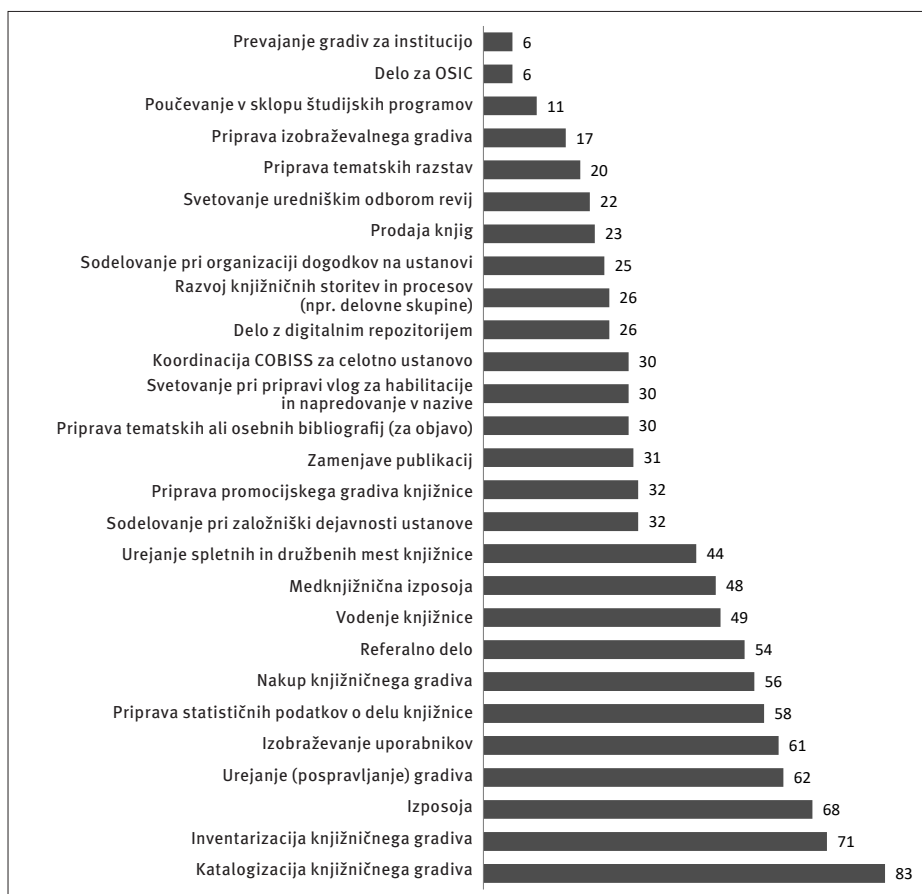
COBISS.SI, izobraževanje, sledenje novostim, morebitno sodelovanje v delovnih komisijah), zajemajo vsaj polovico delovnega časa anketiranca. Delež delovne obremenitve z vodenjem bibliografij se zelo razlikuje. Le 6 % se jih ukvarja večinoma (tj. več kot 75 % delovnega časa) le z vodenjem bibliografij, dodatnih 14 % vprašanih pa za vodenje bibliografij porabi med 50 in 74 % svojega delovnega časa. V omenjenih primerih gre za knjižničarje, zaposlene v večjih knjižnicah, kjer lahko govorimo o specializaciji delovnega mesta. Nadaljnjih 17 % respondentov knjižničarjev katalogizira oziroma vodi bibliografije polovico svojega delovnika. Četrtnina sodelujočih (27 %) katalogizaciji posveča manj kot 10 % svojega delovnika, druga četrtnina (26 %) katalogizira četrtnino svojega delovnika. 10 % jih ni moglo oceniti porabe delovnega časa za vodenje bibliografij (Slika 1).



Slika 1: Delež delovne obremenitve knjižničarjev bibliografov z vodenjem bibliografij ($n = 86$)

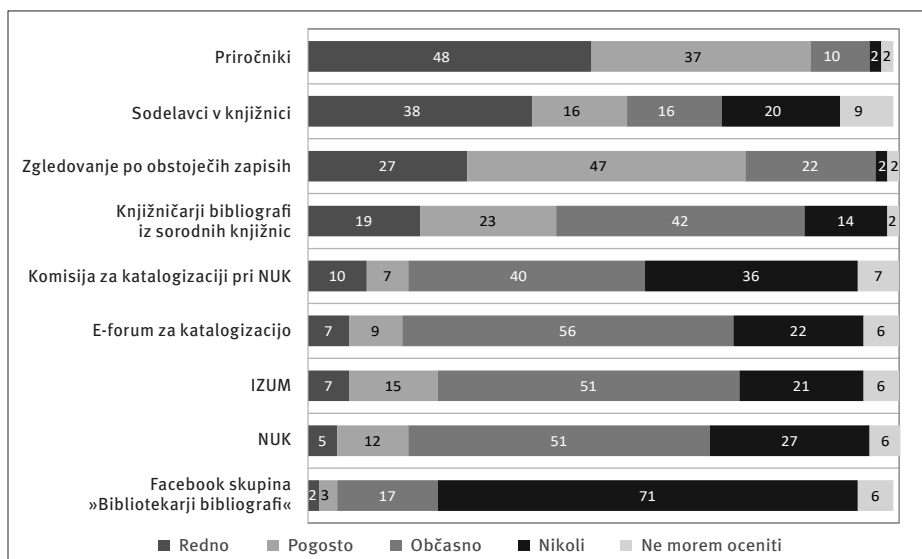
Vodenje bibliografij je najpogostejše delo, ki ga opravlja oseba, ki tudi sicer katalogizira in inventarizira knjižnično gradivo. Več kot polovica sodelujočih poleg vodenja bibliografij tudi organizacijsko vodi knjižnico in opravlja vsa dela v knjižnici; deluje torej v manjših knjižnicah ali v t. i. knjižnici enega knjižničarja. Nabor nalog, ki jih knjižničarji bibliografi opravljajo, je zelo pester. Najpogostejše (pri 97 % vprašanih) je delo vezano tudi na bibliografsko obdelavo vsega knjižničnega gradiva (katalogizacijo), sledijo inventarizacija knjižničnega gradiva (83 %), izposoja (79 %) in izobraževanje uporabnikov (71 %). Okoli 60 % vprašanih se ukvarja tudi s pripravo statističnih podatkov o delu knjižnice, referalnim delom, nakupi knjižničnega gradiva. Polovica knjižničarjev bibliografov opravlja še zadolžitve kot vodje knjižnic in medknjižnično izposoja ter svoj čas nameni tudi urejanju spletne strani knjižnic. Dobra četrtnina jih sodeluje pri založniški in

promocijski dejavnosti ustanove, svetuje pri pripravi vlog za habilitacije in napredovanje v nazive ter ureja digitalne repozitorije in aktivno sodeluje pri razvoju knjižničnih storitev in procesov (Slika 2).



Slika 2: Dela, ki jih opravljajo knjižničarji bibliografi v sklopu rednih delovnih obveznosti, poleg vodenja bibliografij (n = 86)

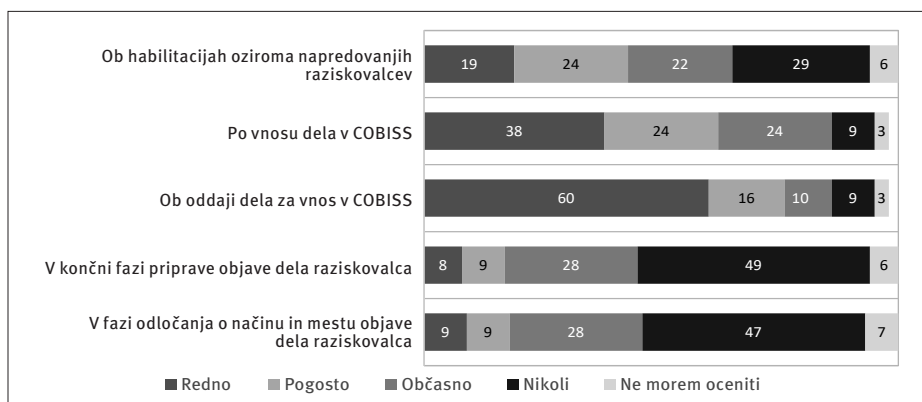
Pri svojem delu knjižničarji bibliografi pogosto naletijo na gradiva, ki ne sledijo priporočilom za urejanje publikacij, jih ni mogoče enoznačno uvrstiti v obstoječo tipologijo del ali pa so specifična glede vloge avtorjev. Za pomoč pri svojem delu se knjižničarji bibliografi najpogosteje obrnejo na sodelavce ali jo poiščejo v priročnikih, pogosto se zgledujejo po uveljavljenih zapisih, občasno pokličejo kolege v NUK, IZUM ali v druge knjižnice in pogledajo na strokovne forume ter spletne strani (e-forumu za katalogizacijo, spletna stran komisije za katalogizacijo pri NUK-u) (Slika 3).



Slika 3: Na koga se najpogosteje obrnejo knjižničarji bibliografi za pomoč pri katalogizaciji, predstavljeno v % (n = 86, 1 – redno, 2 – pogosto, 3 – občasno, 4 – nikoli, 5 – ne morem oceniti)

3.2 Sodelovanje knjižničarjev bibliografov z raziskovalci

Le 9 % knjižničarjev bibliografov ob vodenju bibliografij nima stika z raziskovalci. Največ, 60 %, knjižničarjev bibliografov ima reden stik z raziskovalci ob oddaji dela za vnos v COBISS. 38 % knjižničarjev bibliografov redno sodeluje z raziskovalcem po oddaji dela in 19 % ob pripravi vlog za napredovanja (Slika 4).



Slika 4: Stik knjižničarja bibliografa z raziskovalci, predstavljeno v % (n = 86, 1 – redno, 2 – pogosto, 3 – občasno, 4 – nikoli, 5 – ne morem oceniti)

3.3 Vpliv vodenja bibliografij na knjižničarja

Z vodenjem bibliografij knjižničar pridobiva znanja, ki mu pomagajo pri drugih opravilih; trditev, s katero se vsaj delno strinja 83 % sodelujočih. Okoli 90 % se jih strinja, da z vodenjem bibliografij spoznavajo stroko oziroma področja dela svojih raziskovalcev in naravo njihovih objav. V 80 % se strinjajo, da tako spoznavajo tudi lastno knjižnično zbirko. Kar 91 % jih meni, da je osebni stik z raziskovalci zelo pomemben (Preglednica 2).

Preglednica 2: Vpliv vodenja bibliografij na delo knjižničarja ($n = 82$)

Vplivi vodenja bibliografij raziskovalcev na delo	Se strinjam	Delno se strinjam	Se ne strinjam	Ne morem oceniti
Osebni stik z raziskovalci je zelo pomemben za delo knjižničarja bibliografa	68 %	23 %	1 %	7 %
Z vodenjem bibliografij pridobim znanja, ki mi koristijo pri drugih delovnih opravilih	45 %	38 %	6 %	11 %
Z vodenjem bibliografij spoznavam stroko oziroma področja dela svojih raziskovalcev	67 %	22 %	4 %	7 %
Z vodenjem bibliografij spoznavam naravo objavljanja svojih raziskovalcev	66 %	24 %	1 %	9 %
Z vodenjem bibliografij spoznavam knjižnično zbirko	40 %	43 %	9 %	9 %
Z vodenjem bibliografij pridobivam nova znanja na področju katalogizacije	60 %	34 %	0 %	6 %

3.4 Kaj vpliva na kakovost dela knjižničarja bibliografa

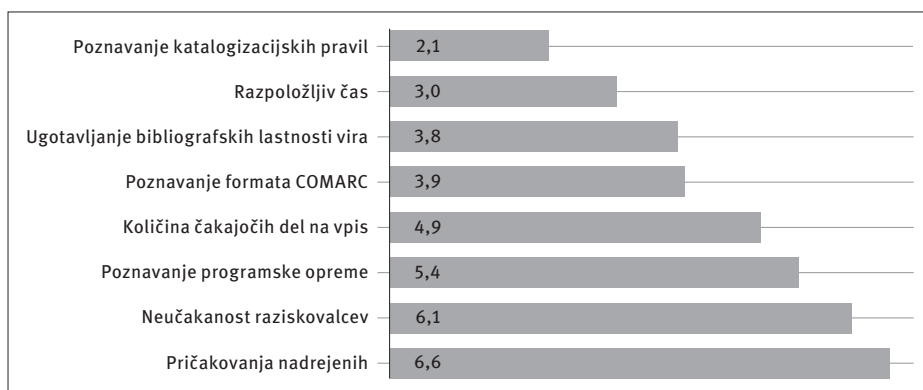
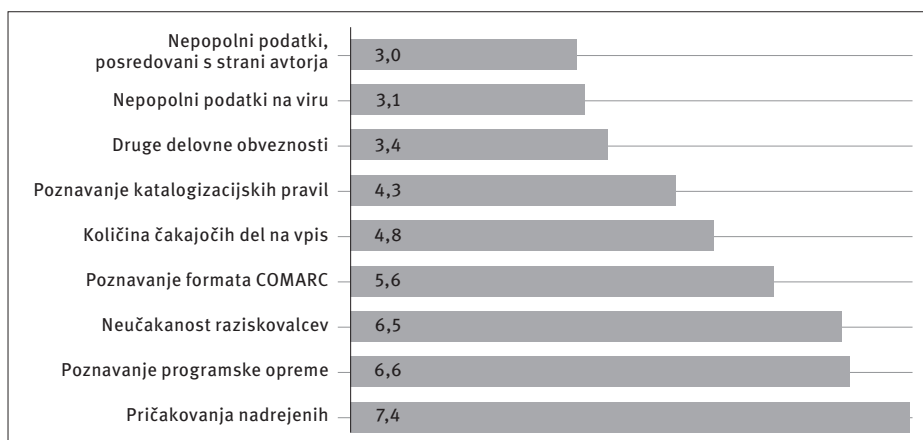
Izmed vplivov na kakovost dela knjižničarja bibliografa velja opozoriti na naslednje dejavnosti:

- poznavanje katalogizacijskih pravil in stalno spremljanje katalogizacijskih novosti (89 %);
- pomen izkušenj oziroma število kreiranih zapisov, redni stiki in izmenjava mnenj s kolegi in poznavanje formata COMARC (75 %);
- poznavanje programske opreme (65 %);
- stalno spremljanje evalvacijskih meril (46 %) (Preglednica 3).

Sodelujoče smo vprašali, katere so tiste okoliščine, ki vplivajo na kakovost in čas izdelave bibliografskih zapisov. Na izdelavo kakovostnega bibliografskega zapisa najbolj vpliva strokovna usposobljenost knjižničarja bibliografa, torej dobro poznavanje katalogizacijskih pravil. Respondenti so velik pomen za pripravo kakovostnega zapisa pripisali tudi razpoložljivemu času (Slika 5).

Preglednica 3: Kaj vpliva na kakovost dela knjižničarja bibliografa (n = 110)

Vpliv	Zelo vpliva	Malo vpliva	Ne vpliva	Ne morem oceniti
Stalno izobraževanje na področju katalogizacije	85 %	11 %	0 %	4 %
Stalno spremljanje katalogizacijskih novosti	89 %	9 %	0 %	2 %
Stalno spremljanje evalvacijskih meril	46 %	29 %	9 %	15 %
Število kreiranih zapisov	73 %	22 %	2 %	4 %
Redni osebni stiki s kolegi knjižničarji bibliografi in izmenjava mnenj	73 %	21 %	3 %	4 %
Poznavanje katalogizacijskih pravil	89 %	8 %	0 %	3 %
Poznavanje formata COMARC	75 %	18 %	2 %	5 %
Poznavanje programske opreme (COBISS3)	65 %	33 %	0 %	3 %

**Slika 5:** Okoliščine, ki vplivajo na kakovost bibliografskih zapisov (n = 93) (1 – najbolj, 9 – najmanj)**Slika 6:** Okoliščine, ki vplivajo na čas izdelave bibliografskih zapisov (n = 92) (1 – najbolj, 9 – najmanj)

Po drugi strani pa na čas, potreben za izdelavo bibliografskega zapisa, najbolj vplivajo posredovani podatki. To so podatki, ki jih posredujejo raziskovalci oziroma so nepopolno navedeni na viru samem (Slika 4). Respondenti so ocenili nizek vpliv raziskovalcev in nadrejenih na kakovost in čas dela (Sliki 5 in 6). To kaže, da se knjižničarji katalogizatorji dobro zavedajo pomena svojega dela.

4 Čas, potreben za katalogizacijski zapis v COBISS za potrebe bibliografij raziskovalcev

Zbiranju podrobnih podatkov o vnesenih zapisih v 10 delovnih dneh se je odzvalo 10 knjižničarjev bibliografov, od tega dva iz specialnih knjižnic, drugi iz visokošolskega okolja. Število zajetih zapisov variira med 7 in 130 in je odsev v tistem času prejetih zahtev za vnos in drugih delovnih obremenitev. Podatke o vnosih smo zbirali v začetku leta 2017. V tem času so se pripravljala letna poročila, kar je verjetno vplivalo na pripravljenost na sodelovanje knjižničarjev bibliografov. Sodelujoči knjižničarji bibliografi imajo v povprečju 13-letne izkušnje v katalogizaciji v sistemu COBISS, sodelovali so tako začetniki brez delovnih izkušenj kot knjižničarji z največ 21 leti delovnih izkušenj.

Zaradi raznovrstnosti zapisov, ki jih pogojujejo vrsta gradiva, katalogizacijska pravila in dodatna navodila za potrebe vodenja bibliografij raziskovalcev v sistemu COBISS, podajamo značilnosti vnosov glede na posamezne vrste gradiv in glede na COBISS-tipologijo dokumentov. Knjižničarji bibliografi so v naboru 412 zapisov prikazali nekaj nepopolnih podatkov o vnosih, vključili so tudi vnose v bazo CORES, česar pri analizi nismo upoštevali. V analizo so bili zajeti podatki o 401 kreiranem zapisu v sistemu COBISS. Večinoma gre za vnos bibliografskih podatkov in vsebinsko obdelavo (določanje predmetnih oznak in UDK-ja). Le pri dveh zapisih predmetnih oznak ni vnesel knjižničar bibliograf, ampak drug sodelavec. Pri določanju UDK-ja je ta delež višji, pri 41 zapisih (10 %) je knjižničar bibliograf pustil to delo drugemu sodelavcu.

V povprečju so bibliografi v 10 opazovanih dneh kreirali 45 zapisov na dan, a razlike so ogromne, v razponu 7–130 zapisov, in predstavljajo le nove zapise, ne pa tudi redakcij in urejanja baze CORES.

Za vnos 401 dela so knjižničarji bibliografi porabili 76,5 ure, od tega so se v tem času efektivno z zapisi ukvarjali 60,8 ure. Drugače povedano: pri 35 % zapisov so imeli knjižničarji bibliografi vsaj eno motnjo, ki je prekinila njihovo zbranost pri delu. Največkrat so bili to sodelavci (29 %), uporabniki (22 %) ali telefonski

klici (18 %). V 18 % so knjižničarji bibliografi morali prekiniti delo zaradi drugih dogovorjenih obveznosti.

Izračunavanje povprečnega časa za vnos gradiva, brez upoštevanje vrste gradiva, bi bilo zavajajoče. Zato v Preglednici 4 prikazujemo povprečne čase glede na vrsto gradiva in z opombo, kolikšen delež predstavljajo e-gradiva.

Monografije (dovoljenje A)

Največ časa pri vnosu zahtevajo monografije (16,9 min/enoto), verjetno tudi na račun visokega deleža e-virov (21 %) in srednje zahtevnosti vnosa. Kot najzahtevnejši so se izkazali kongresni zborniki, pri katerih knjižničar bibliograf potrebuje povprečno 15,3 min/enoto, delež e-virov pa je 13 %. Jezik vira v polovici primerov ni slovenščina. Zaključna dela, poročila in elaborati sodijo v lažjo kategorijo vnosov, časovno pa so srednje zahtevni; predvidevamo, da je razlog v poznavanju oblike del, dejstvu, da je večina teh del pisana v slovenskem jeziku in da knjižničar hitro oceni vsebino, pri čemer mu pomaga dobra vsebinska oprema publikacije same.

Sestavni deli (dovoljenje B1)

Znanstveni članki so večinoma pisani v tujem jeziku (65 %) in izmed vseh člankov terjajo največ časa in znanja bibliografa (15 min/enoto).

Preglednica 4: Povprečni čas vnosov glede na vrsto gradiva ($n = 401$)

Vrsta gradiva in tipologija	Št. zajetih zapisov	Povpr. čas vnosa (min)	Zahtevnost vnosa*	Delež e-virov (v %)
Znanstveni članki (1.01–1.03)	23	15,0	1,5	13,0
Strokovni in poljudni članki (1.04–1.05)	66	5,2	1,0	10,6
Prispevki v kongresnih zbornikih (1.06–1.13)	28	11,9	1,3	17,9
Poglavja v monografijah (1.16–1.17)	8	11,3	1,1	0,0
Drugi prispevki v serijskih publikacijah (1.19–1.25)	46	8,0	1,1	43,5
Poročila, elaborati ipd. (2.12–2.15)	75	7,6	1,0	2,7
Zaključna dela (2.08–2.11)	58	8,3	1,0	0,0
Kongresni zborniki (2.3* in 2.25)	15	15,3	2,0	13,3
Ostale monografije (2.01–2.07, 2.16–2.24)	19	16,9	1,5	21,1
Neobjavljena dela (3*)	63	9,1	1,0	4,8

*Samooocena knjižničarjev bibliografov (1 – nezahtevno, 3 – zelo zahtevno)

Sledijo prispevki v zbornikih in poglavja v monografijah (nižja zahtevnost in okoli 11 min/enoto). Najmanj zahtevni so strokovni, poljudni in drugi članki v revijah (5–8 min/enoto), ki so v 98 % pisani v slovenščini.

Na čas katalogizacije bistveno vplivata vrsta gradiva in način izdelave zapisa. Tu velja opozoriti, da programska oprema COBISS3/Katalogizacija ponuja nekaj orodij, s katerimi si katalogizator lahko olajša delo in prihrani čas. Katalogizator ima možnost kreirati zapis od začetka ali pa prirediti (popraviti) trenutni zapis. Lahko si pripravi tudi predlogo (npr. za ponavljajoče vrste zapisov), ki jo bibliografi uporabljajo predvsem pri vnašanju zaključnih del. Kar 96,6 % zapisov za zaključna dela so knjižničarji bibliografi kreirali s pomočjo vnaprej pripravljene predloge. Zapise za zbornike in monografije večinoma začnejo kreirati na novo. Delno to velja tudi za znanstvene članke in prispevek v zbornikih. Opcija »priredi v nov zapis« je bila uporabljena kot začetek pri polovici vseh zapisov (Preglednica 5). Pri monografijah in zbornikih je opazen tudi podatek, da iz mednarodnih zbirk (WorldCat, ISSN ali COBISS.NET) ni bilo prevzemanja. Nasprotno pa so knjižničarji bibliografi prevzeli 36,9 % zapisov preostalih monografij in 20 % zbornikov iz COBIB.SI (npr. CIP-zapisi) in jih ustrezno uredili in dopolnili za potrebe bibliografij.

Preglednica 5: Način začetka izdelave bibliografskega zapisa ($n = 401$)

Vrsta gradiva in tipologija	Nov zapis	Predloga	Priredi v nov zapis	Prevzet zapis in dopolnitve
Znanstveni članki (1.01–1.03)	43,5	17,4	39,1	0,0
Strokovni in poljudni članki (1.04–1.05)	1,5	27,3	71,2	0,0
Prispevki v kongresnih zbornikih (1.06–1.13)	42,9	7,1	50,0	0,0
Poglavja v monografijah (1.16–1.17)	12,5	0,0	87,5	0,0
Drugi prispevki v serijskih publikacijah (1.19–1.25)	15,2	0,0	84,8	0,0
Poročila, elaborati ipd. (2.12–2.15)	16,2	14,9	68,9	0,0
Zaključna dela (2.08–2.11)	3,4	96,6	0,0	0,0
Kongresni zborniki (2.3* in 2.25)	73,3	0,0	6,7	20
Ostale monografije (2.01–2.07, 2.16–2.24)	57,9	0,0	5,3	36,9
Neobjavljena dela (3*)	22,2	15,9	58,7	3,2

Op.: Iz zbirk WorldCat, ISSN ali COBISS.NET ni bilo prevzemanja

Na čas vnosa vpliva tudi urejanje normativne kontrole avtorjev (CONOR). Bibliografi so pri 412 zapisih skupaj izpolnili 931 polj 70× in 18 polj korporativnega avtorstva (71×). Največje število izpolnjenih polj avtorstva v zajetih zapisih je 30, povprečje pa predstavlja 2,3 normativnega zapisa. Od tega povprečja nekoliko navzgor izstopajo znanstveni članki z več soavtorstvi (Preglednica 6). 10,3 % vseh izpolnjenih polj 70× bibliografi niso mogli povezati z veljavnimi normativnimi zapisi, ampak so morali kreirati novega ali dopolniti veljavnega.

Preglednica 6: Normativna kontrola (CONOR)

Vrsta gradiva in tipologija	Povpr. št. izpolnjenih polj avtorstva (70x)	Povpr. št. izpolnjenih polj korporativnega avtorstva (71x)	Povpr. št. novih ali dopoljenih normativnih zapisov
Znanstveni članki (1.01–1.03)	3,1	0,0	0,4
Strokovni in poljudni članki (1.04–1.05)	1,4	0,0	0,0
Prispevki v kongresnih zbornikih (1.06–1.13)	2,4	0,0	0,1
Poglavja v monografijah (1.16–1.17)	2,3	0,0	0,0
Drugi prispevki v serijskih publikacijah (1.19–1.25)	1,6	0,0	0,0
Poročila, elaborati ipd. (2.12–2.15)	2,5	0,0	0,0
Zaključna dela (2.08–2.11)	2,0	0,0	1,0
Kongresni zborniki (2.3* in 2.25)	1,2	1,1	0,5
Preostale monografije (2.01–2.07, 2.16–2.24)	1,9	0,1	0,1
Neobjavljena dela (3*)	2,1	0,0	0,2
Skupaj	2,3	0,0	0,2

5 Razprava

Knjižničarji, zaposleni v slovenskih knjižnicah, ki delujejo kot podpora znanstvenoraziskovalnemu delu (visokošolske in specialne knjižnice), se morajo močno zavedati pričakovanj svojih uporabnikov in hkrati možnosti, da s svojim bogatim znanjem čim več prispevajo k uspešnosti lastne institucije. Zaradi povezanosti slovenskega vzajemnega kataloga (COBISS) in informacijskega sistema o raziskovalni dejavnosti (SICRIS), kar je nedvomno posebnost našega sistema, je knjižničarjem zaupana pomembna vloga v procesu vrednotenja znanstvenoraziskovalnega dela. Zaradi njihove visoke usposobljenosti na področju katalogizacije jim je zaupana naloga zapisovanja del v sistem bibliografije raziskovalcev. V Sloveniji deluje (podatek za leto 2017) 182 visokošolskih in specialnih knjižnic, večinoma govorimo o manjših knjižnicah z nekaj zaposlenimi (BibSiST online, 2018). Tako v večini visokošolskih in specialnih knjižnic knjižničar ni specializiran za eno področje, ampak večinoma opravlja vse naloge v knjižnici, saj je vodenje bibliografij primarna in večinska delovna obveznost le za 20 % respondentov. To onemogoča ozko specializiranost knjižničarjev, po drugi strani pa jim nudi širok vpogled v delovanje knjižnice in stroke organizacije, ki ji knjižnica pripada. Večina visokošolskih in specialnih knjižničarjev ni vezana le na bibliografska opravila, temveč na celotno paleto knjižničarskih (in drugih) opravil. Našteto knjižničarjem omogoča spoznavanje raziskovalnih področij ustanove in raziskovalcev s knjižničarske perspektive in dobro sodelovanje z raziskovalci. Zaradi narave svojega dela raziskovalce srečujejo pred objavo del (svetovanje), po objavi (vnos v bibliografijo) in ob evalvacijah (priprava točkovanj), zato imajo velike možnosti promocij novih oblik objavljanj, danes predvsem na področju promocije odprtega dostopa.

Knjižničar bibliograf z leti dela pridobiva izkušnje in vpogled v dve stroki, knjižničarsko in stroko ustanove, ki ji pripada. Vendar je kakovost njegovega dela odvisna tudi od permanentnega izobraževanja, sledenja novostim, izboljševanja delovnih procesov v knjižnici, pa tudi od količine dela in pričakovanj nadrejenih. Pričakovanja so lahko spodbujajoča, žal pa se knjižničarji bibliografi pogosto srečajo z nerealnimi pričakovanji nadrejenih in neučakanostjo raziskovalcev. Morebitna zunanja izvedba te storitve (t. i. outsourcing) ali združevanje storitev (npr. na ravni univerze) bi nedvomno pomenila višjo specializiranost knjižničarjev bibliografov in višjo kakovost zapisa v sistemu COBISS. V knjižnice bi tudi zagotovo prinesla racionalizacijo postopkov in dela v knjižnici, vprašanje pa je, koliko manj kakovostno knjižnično-informacijsko storitev bi to pomenilo za posamezno ustanovo in njene raziskovalce. Negativne posledice takšnega ukrepa bi bile slabši vpogled knjižničarjev v delo raziskovalcev iz matične ustanove, izguba pomembnega stika knjižničarja z raziskovalcem in, z upoštevanjem vedno večjega prehoda na e-gradiva, tudi izguba stika raziskovalca z matično knjižnico in knjižničarjem. Brez teh znanj bi izgubili kompetentnost informacijskega strokovnjaka v očeh raziskovalcev, verjetno pa bi se znižala tudi pomen in ugled knjižnice v ustanovi. Vešč knjižničar bibliograf je namreč pravi zaklad za raziskovalce in celotno ustanovo, saj obvlada katalogizacijo, vrednotenje, vrsto raznih opravil in veščin, stroko matične ustanove, pozna svoje sodelavce – raziskovalce, njihove potrebe, zato jim tudi lahko nudi kvaliteten in celosten servis.

Zahvala

Avtorja se na tem mestu želita zahvaliti vsem knjižničarjem, ki so izpolnili anketi, in posebej 10 knjižničarjem bibliografom, ki so beležili potek katalogizacije. Velika zahvala gre Nataši Knap (Fakulteta za varnostne vede UM) in Leji Borovnjak (Teološka fakulteta UL) za pomoč pri kreiranju in promociji ankete, Emi Dornik (IZUM) za koristne napotke pri pripravi vprašalnikov in Kristini Pritekelj (Filozofska fakulteta UL) za lektorske preglede vprašalnikov. Hvala tudi recenzentu za smiselne pripombe in spodbudo za poglobitev raziskave.

Navedeni viri

Åström, F. in Hansson, J. (2013). How implementation of bibliometric practice affects the role of academic libraries. *Journal of librarianship and information science*, 45(4), 316–322. doi 10.1177/0961000612456867

BibSiST online: statistični podatki o knjižnicah [spletna stran]. (2018). Ljubljana: Narodna in univerzitetna knjižnica, Center za razvoj knjižnic. Pridobljeno 8. 10. 2018 s spletne strani: <http://bibsist.nuk.uni-lj.si/statistika/index.php>

Dimec, Z. (1994). Strokovna usposobljenost za katalogizacijo v COBISSu: analiza problematike in možni ukrepi za izboljšanje. *Knjižnica*, 38(3–4), 75–92.

Dovoljenja za vzajemno katalogizacijo [spletna stran]. (2018). Maribor: IZUM. Pridobljeno 8. 10. 2018 s spletne strani: <http://izobrazevanje.izum.si/EntryFormDesktopDefault.aspx?tabid=360&type=licence>

Eustis, J. (2016). Transforming roles for catalog/metadata librarians through new initiatives: research data, digital humanities, and the digital repository at the University of Connecticut Libraries. V L. E. Bradford (ur.), *Rethinking technical services: new frameworks, new skill sets, new tools, new roles* (str. 9–19). Lanham: Rowman & Littlefield.

Gabbay, L. K. in Shoham, S. (2017). The role of academic libraries in research and teaching. *Journal of librarianship and information science*. Predhodna spletna objava. doi 10.1177/0961000617742462

Hoffman, N., Beatty, S., Feng, P. in Lee, J. (2017). Teaching research skills through embedded librarianship. *Reference services review*, 45(2), 211–226.

Južnič, P. (2015). Pomen urejenih bibliografij za spremljanje in vrednotenje znanstvenoraziskovalnega dela. *Organizacija znanja*, 20(1), 10–14. doi 10.3359/oz1501010

Kazalci rasti [spletna stran]. (2018). Maribor: IZUM. Pridobljeno 8. 10. 2018 s spletne strani: http://home.izum.si/cobiss/o_cobissu/statistike_kazalci.asp

Knjižnice v sistemu COBISS.SI [spletna stran]. (2018). Maribor: IZUM. Pridobljeno 8. 10. 2018 s spletne strani: <https://plus.si.cobiss.net/opac7/libraries>

Ojsteršek, M., Kotar, M., Ferme, M., Hrovat, G., Borovič, M., Bregant, A., Bezget, J. in Brezovnik, J. (2014). Vzpostavitev repozitorijev slovenskih univerz in nacionalnega portala odprte znanosti. *Knjižnica*, 58(3), 15–39.

Pravilnik o postopkih (so)financiranja in ocenjevanja ter spremljanju izvajanja raziskovalne dejavnosti. (2016). *Uradni list RS*, št. 52/2016, 79/2017.

Zakon o knjižničarstvu. (2001). *Uradni list RS*, št. 87/2001, 96/2002, 92/2015.

Zakon o raziskovalni in razvojni dejavnosti. (2002). *Uradni list RS*, št. 96/2002, 115/2005, 22/2006-UPB1, 61/2006-ZDru-1, 112/2007, 9/2011, 57/2012-ZPOP-1A.

Žaucer, M. (2007). Nujnost racionalizacije postopkov in dela v knjižnicah. *Knjižnica*, 51(3–4), 195–210.

mag. Maja Peteh

Gozdarska knjižnica, knjižnica Gozdarskega inštituta Slovenije in Oddelka za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire BF UL in Zavoda za gozdove Slovenije, Večna pot 83 in 2, 1000 Ljubljana

e-pošta: maja.peteh@gozdis.si

dr. Primož Južnič

Oddelek za bibliotekarstvo, informacijsko znanost in knjigarstvo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani, Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana

e-pošta: primoz.juznic@ff.uni-lj.si